

KULTURA

Paralelne karijere Abdulaha Seferovića
Seferovićevim odlaskom iz teatra 1962. kazalište je puno izgubilo, no 'Slobodna' je još više dobila.

SJEĆANJE KOJE TEATAR ZNAČI ABDULAH SEFEROVIĆ SEFI, GLUMAC ZADARSKOG KAZALIŠTA I NOVIAR SLOBODNE DALMACIJE, POVODOM 70. ROĐENDANA TEATRA PRISJEĆA SE PREDSTAVA I ANEGDOTA

Kad su kritike pisali akademici, a predstave skidala Partija

Prvaci su bili Jelica Lovrić Vlajki i Ivo Kadić, maturant Igor Kuljerić postavio je balet 'Šeherezada', lektor je bio Dalibor Brozović, kritičar Nikica Kolumbić, kasniji akademici, partijska organizacija 1957. skinula je 'Javnog tužioca', sjeća se Sefi

PIŠU ANA VUČETIĆ ŠKRBIĆ
I LADA BURČUL
FOTO ARHIV SEFEROVIĆ

Kad sam postao glumac? To vam je bilo 1955. godine. Došao sam na audiciju pun treme, prof. Šime Dunatov odgledao je prezentaciju koju sam pripremio i dao "palac gore". Bio sam primljen, u jesen '55., kazalištem u Zadru ravnao je Miro Marotti... prisjetio se Abdulah Seferović vremena kada je Zadar, koji je brojio tek 16 tisuća stanovnika, imao svoj stalni kazališni ansambl i prosjek od nevjerojatnih 14 premijera po jednoj sezoni. Hrvatsko narodno kazalište u Zadru obilježava ovih dana 70 godina od osnivanja, no postoje brojke koje začuđuju - u 70 godina kazalište je napravilo 274 predstave, no ovako raspoređene: u prvih 18 godina (1945.-1963.) ansambl je napravio 240 predstava, a u naredne 52 godine bilo ih je 34! Dakako, razlog je što je ansambl raspušten 1963., jer je trebalo obnoviti kazališnu zgradu, koja je nakon pet godina obnovljena, ali ansambl nije ni do danas.

SJEĆA KAZALIŠTA

Godina 1962. ostat će zapamćena kao sjeća hrvatskih kazališta. Zaredom su nestali profesionalni dramski ansambli u Bjelovaru, Karlovcu, Puli, Zadru, Šibeniku, Varaždinu i Dubrovniku. No dok su, primjerice, teatri u Dubrovniku i Varaždinu obnovljeni '64. i '67. godine, u Zadru ansambl više nikada nije formiran - priča Seferović, koji je nakon zatvaranja kazališta radni vijek proveo kao novinar "Slobodne Dalmacije".

Kazalište je zatvoreno '62., no zanima nas taj raniji plodni period kazališne produkcije, u kojem ste osobno sudjelovali. Kako ste i s kim radili? - Glumci su bili sjajni, nakon '62. su svoje karijere mahom nastavili drugdje u Hrvatskoj, kao primjerice naš teatrolog i redatelj Vlatko Perković u Splitu. Prvaki-

nja kazališta u Zadru bila je Jelica Lovrić Vlajki, zadarska Anna Magnani, kako su je prozvali nakon predstave "Tetovirana ruža" Tennessee Williama 1958. g. Ivo Kadić je karijeru nastavio u HNK Zagreb, Marija Geml u HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci... U kazališnom ansamblu u Zadru radio je niz kvalitetnih glumaca, Draga Prukmajer, Vlado Krstulović, Mile Gataara, Zvonko Lepetić, Zvonko Festini, Asta Filakovac, Aco Gavrić, Franjo Majetić, Drago Mitrović, Biserka i Dževad Alibegović, Duško Bulajić, Ilija Ivezić... Stalni ansambl nikad nije brojao manje od 12 glumaca. No u stalnom radnom odnosu bili su i redatelji, scenograf i krojač. Entuzijizam profesionalnog kazališnog ansambla, oko kojega se okupio cijeli kreativni potencijal Zadra, bio je nemjerljiv - kaže Seferović.

Entuzijasti su bili i redatelji... "Šeherezadu", cjelovečernji balet, u sezoni 1955./56. napravio je Igor Kuljerić, koji je tada bio maturant! Kreativni potencijal je bio velik, pojavili su se scenografi poput Zdenka Venturinića, Ive Govorešina, Ive Bavčevića... Osnovnu "intonaciju" i visoke standarde u kazalištu su diktirali Marotti, Venturini, te do '55. legenda zadarskog kazališnog života Šime Dunatov; fotografiju su u kazalištu radili isključivo Joso Sprajla i Ante Brkan.

DUG PUT DO ZAGREBA

Vrsni redatelji nisu se ličili smjelog repertoara, iako je nekada bilo problema: Đuro Puhovski je 1957. postigao veliki uspjeh režijom "Javnog tužioca" austrijskog književnika Fritza Hochwäldera, no od partijske organizacije u kazalištu je zatraženo skidanje repertoara te predstave zbog njezine "narodne antirevolucionarnosti".

Tako je kazalište izgubilo jednu od svojih ponajboljih predstava. Bogdan Jerković režirao je Cankarovog "Slugu", splitski redatelj Voj-

'Milijunski Napulj' bio je na repertoaru 1961. godine, a u njemu je igrao Vlatko Perković

drag Berčić se u Zadru 1958. "usudio" na scenu postaviti Luigija Pirandella, njegovu dramu "Odjenuti gole". Vlado Vukmirović, koji je kasnije bio dugogodišnji redatelj i ravnatelj drame HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci, u Zadru je '57. na scenu postavio "Dnevnik Anne Frank". Pedesetih se igrala Marinkoviće-va "Glorija", Huxleyeva "Veliko čišćenje", na red je '61. došla Agatha Christie i njezina "Mišolovka"... Postojale su popodneve predstave za učenike. Zanimljivo da je u tom malom gradu sa tako snažnim kazališnim ansamblom bilo mjesta i za pojavu Studentskog kazališta sa novoosnovanog fakulteta.

AKADEMICI - KRITIČARI

Nalazilo se načina za suradnju sa HPGD "Zoranić" kod realizacije glazbenih predstava - evocirao je Sefi kazališne domete u gradu iz vremena kada se do Zagreba putovalo preko Tulovih greda punih 12 sati. Do Splita se pak, preko Skradina, putovalo "samo" šest sati. Unatoč tome, gostovanja su bila stalna i neprekidno se nekuda putovalo. Vrijeme je, naprosto, bilo drugačije. Profesori s Filozofskog fakulteta dolazili su na glumačke probe kako bi pojašnjavali glumcima djelo koje postavljaju na scenu, a glumci i redatelji su dolazili na fakultet demonstrirati kreativni kazališni postupak. Tako se događalo da je Dalibor Brozović zadarskom kazalištu bio lektor, a Nikica Kolumbić novinski kritičar. Kasnije - obojica akademici.

U bifeu na prvom katu zgrade kazališta se o djelima "bistrilo", razgovaralo, razglabalo, dogovaralo... Koncerti Jose Sprajle tu su se slušali do sitnih sati. Dolje, ispred kazališta, je bio kulturni "dnevni dir": kavana "Central". Kulturna politika bila je u srcu grada, u "Centralu" se jutrom čitala "Slobodna Dalmacija", čitao se "Vjesnik" i svatko je imao "svoj" stol: novinari, glumci, studenti... Intelktualni potencijal u kavani bio je snažan, "Central" stoga nisu zaobilazila ni velika imena poput Gustava Krkleca ili Slavka Mikočevića. "Tko kaže da grada ovog nešta ispod neba...?", zapisao je potonji. Nestali jesu dijelovi zadarskog identiteta, no šteta, vjeruje gradanski sloj, još nije nepopravljiva.

Glumci i skladište

•• "Zbunjuje me što Zadar, kao peti grad po veličini u Hrvatskoj, ima tek dva ili tri glumca, a svaki od prva četiri - Zagreb, Split, Rijeka i Osijek - ima u punom sastavu dramu, operu i balet. Čitam nedavno kako je najveći problem dubrovačkog kazališta "Marin Držić" što nema dovoljno - skladišnog prostora?!" - kaže Abdulah Seferović Sefi.

Aktovi sablaznili moćnike

•• "S porastom broja stanovnika u Zadru (sa 16 tisuća 1953.g. na 25 tisuća 1961.g.) sve je više rasla praksa ukidanja i zabrana. Kazalištem je zavladao duh radničkoga samoupravljanja. Počelo je 1957. kada je partijski Komitet skinuo s repertoara predstavu "Javni tužitelj". Međunarodni sajam pomorstva i ribarstva ukinut je 1958., kako bi se spriječilo uvođenje u praksu izbora Ljepotice Jadrana! Godine 1960. prije vremena je zatvorena sjajna izložba fotografija Jose Sprajle, na kojoj je pojava aktova sablaznila gradske dušobrižnike. Međunarodnom festivalu studentskih eksperimentalnih kazališta odmah je, nakon prvoga izložba 1961., otkazano gostoprimstvo. Bio je to u ono doba najveći gaf kulturne politike u Zadru", kaže seferović.

Seferović u "Mišolovci" JOSO SPRALJA

Šjor Ranko i Pomet

•• Ranko Marinković, veliki hrvatski književnik i ništa manji kozer, sudjelovao je u radu Žirija na Susretu jadranskih kazališta u Zadru 1959. godine. Usred burnih čakula u kazališnom Klubu obrati se suradniku "Slobodne Dalmacije" Nikici Marinkoviću Nikicom: "Znaš li ti, Nikice, otkuda naše prezime?" Pitanje, u to doba suradnik "Pometa" pod pseudonimom Nikmar, počeo mudrovati o seobama, bježanju s kopna pred Turcima itd., a Ranko Marinković samo odmahuje glavom, kako bi na koncu poentirao: "Od Malog Marinka iz 'Pometa', cuku!"

Jelica Lovrić Vlajki, prvakinja zadarskog kazališta

'Na trnu i kamenu' s Dragom Prukmajer i Abdulahom Seferovićem JOSO SPRALJA

Marinkoviće-va Glorija postavljena je 1959. s Astom Filakovac u naslovnoj ulozi

Slavna 'Mišolovka' Agathe Christie JOSO SPRALJA

Kazališni kolektiv u Zadru 1958. godine. Nakon zatvaranja ansambl se rasuo i nikad nije obnovljen u tolikom broju

"Taki mi je tekšt"

•• Predstava "Magle" (1959.) počinje scenom u kavani, u kojoj se za stolom grli zaljubljeni par. Statistica, mlada garderobijerka bez scenskog iskustva, svi bi se ukočila od treme, dok bi scenski radnik Rafael Santamato, kao prekaljeni statist koristio scenu za što realističniju manifestaciju zaljubljenosti. Tako je to išlo sve dok se na jednoj predstavi nije u gledalištu nenajavljeno pojavila Santamatova supruga Kata koja je odmah razumljela lukavstvo svojega muža. Santamato se pred provalom njezina bijesa branio: "A šta ja mogu! Taki mi je tekšt u predstavi!"